

Пазарът на природен газ у нас - какво и как се случва

**Ваня Хаджиева,
доктор по икономика**

В периода февруари - юли 2007 г. борсовите цени на основните горива в световен мащаб регистрират стабилно възходящо движение, като ръстът при природния газ е почти с 50%. В този контекст е интересно какво се случва с пазара на природен газ в България.

Националният пазар на природен газ, доколкото има такъв, предвижда договорите за природен газ да се сключват при регулирани от Държавната комисия за енергийно и водно регулиране /ДКЕВР/ цени за предлаганите услуги по пренос, разпределение и доставка на природен газ и при свободно договорени цени между страните на пазара при условията на Правилата за търговия с природен газ. Съгласно тях обществените доставчици /„Булгаргаз“/, обществените снабдителни, газоразпределителните и газопреносните предприятия, както и тези за съхранение на газ сключват договори при регулирани от ДКЕВР цени, докато добивните предприятия, търговците и привилегированите потребители сключват договори за доставка при свободно договорени цени.

Промислените потребители

Проблемното развитие на газопреносната мрежа у нас е резултат от нежеланието на собствениците да продават газоразпределителни активи на съответния лицензиант за даден район, което от своя страна води до непълноценно използване на мрежите и съоръженията, а разпределителните предприятия са принудени да изграждат нови, паралелни на вече съществуващите връзки. Такова губилане на инвестициите задължително се отразява в покачване на цената за крайните потребители.

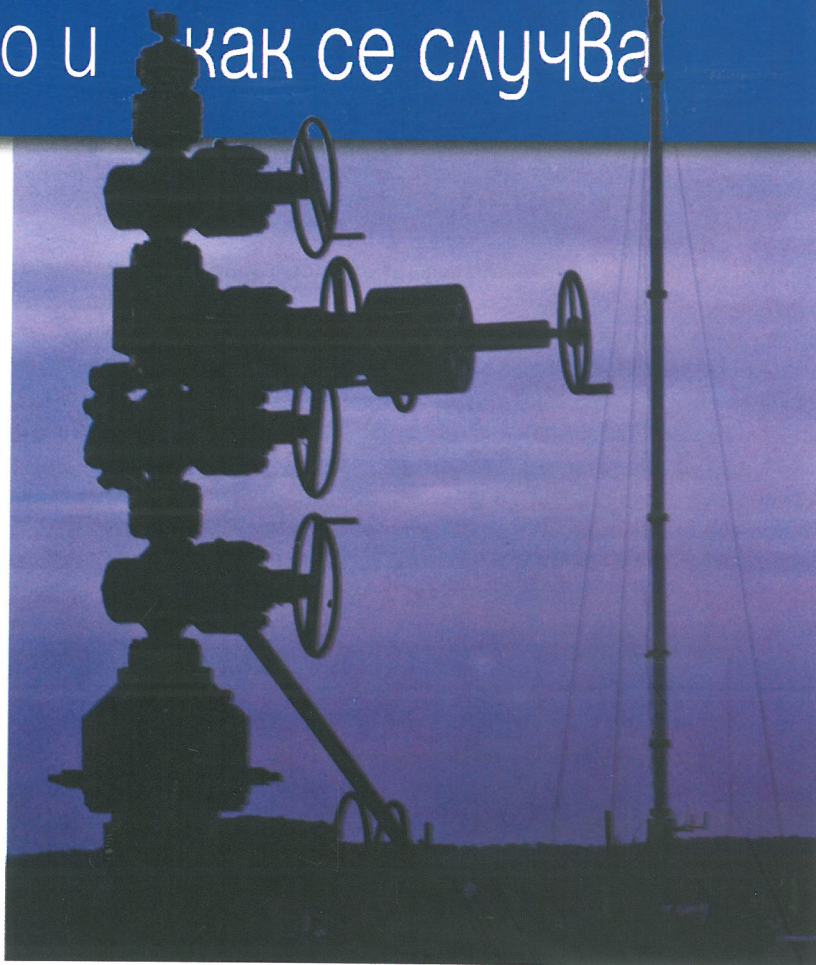
Друг типичен за националния

пазар проблем, характерен за ранния етап на изграждане на пазарни отношения, е процесът на издаване на лицензи за газоразпределение на територии, на които се намират клиенти, които вече са снабдявани с природен газ от друг доставчик. Вторичните клиенти са потребители със статут на пряко присъединили се към преносното предприятие, но фактически са се присъединили към част от разпределителната мрежа, притежавана от друг потребител, който обаче не е лицензирано разпределително предприятие. Същевременно първичният клиент /например индустриално предприятие/, който е и собственик на част от разпределителната мрежа, незаконосъобразно извършва разпределение и доставка на природен газ на вторични клиенти, без да е лицензиран. В такива случаи законът предвижда, че вторич-

ните потребители са задължени да преминат към клиентската група на газоразпределителното дружество с лиценз за дадената територия. В противен случай ДКЕВР е в правото си да задължи „Булгаргаз“ да прекрати доставките към първичния клиент, който е в нарушение. Едно от възможните решения, което се радва на голяма популярност от страна на браншовици, е лицензираните газоразпределителни дружества да предложат на клиентите си по-ниски от пределните цени, с което ще ги насърчат доброволно, а не на база административна по принуда да преминат към тях.

Битовите потребители

В национален мащаб се наблюдават големи разлики в степента на развитие на газификацията

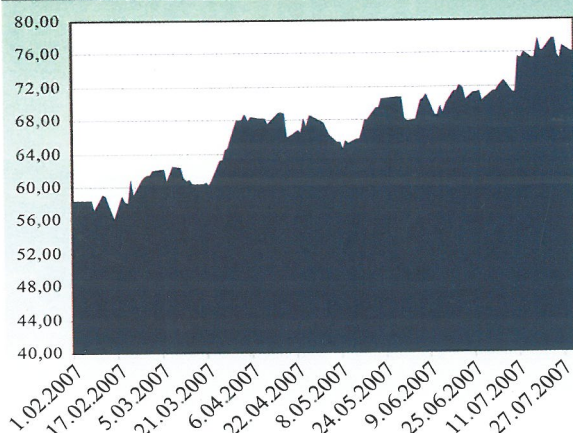

за битови потребители, което може да се обясни, от една страна, с отстоянието от съществувашите газопреносни съоръжения, както и със степента на изграденост на отклонение до дадената територия. Отдалеченост от газопреносната мрежа и незадоволителни прогнози за

развитие на потреблението на природен газ са два от факторите, в резултат на които около половината от общините в страната са извън списъка на териториите, определени за изграждане на нови газоразпределителни мрежи, който е изготвен от държавата. Показателно е, че

газоразпределителни отклонения са изградени до всички големи градове в страната. Стимулирането на процеса на битово газифициране би могло да се осъществи чрез съпътстващо/допълващо държавно финансиране, не бива да се подценяват и специализираните европейски фондове.

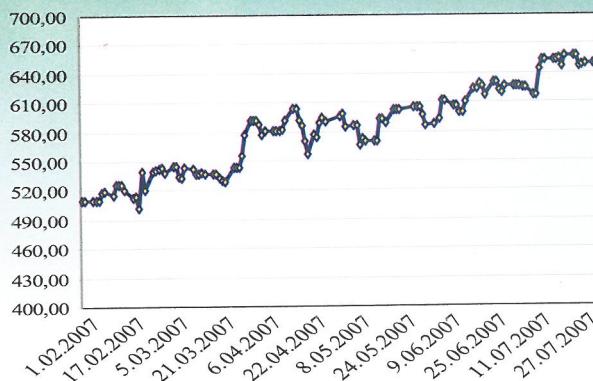
Движение при цените на петрола сорт "Брент" за периода февруари - юли 2007 г. в USD/барел

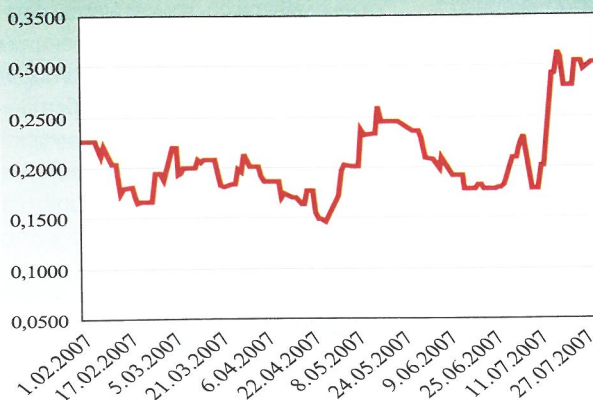
В периода февруари - юли 2007 г. суровият петрол сорт „Брент“ на Лондонската международна борса за петрол /IPE/ формира възходящ ценови тренд. В началото на февруари сделки се сключват в диапазона 56-59 USD/барел. Най-значимият спад е на 16.02.2007 г. при ниво от 56 USD/барел. Следва стабилна възходяща тенденция с минимални спадове. През февруари ценовите флуктуации са в границите на 5.5 USD/барел. През март лондонската цена се колебае между 60.20-65.78 USD/барел. Петролът се е търгувал най-евтино на 22 март, а най-скъпо осем дни по-късно, когато е достигнато ниво от 65.78 USD/барел. Април се отличава с минимална промяна в рамките само на 3.04 USD/барел, докато през май е налице активно движение вече в диапазона на 6.25 USD/барел. Границата от 68 USD/барел е прехвърлена на 21.05.2007 г., когато сключените сделки са на 69.42 USD/барел. Сделки на ниво от 75 USD/барел са регистрирани на 11.07.2007 г. и така търговията премина в по-високия диапазон над 76 USD/барел. През юли движението е в рамките на 6.53 USD/барел. В рамките на периода цената е нараснала с малко над 30%.

Движение при цените на газьола за периода февруари - юли 2007 г. в USD/тон

При цените на газьола също се наблюдава активно движение. В началото на периода сделки се сключваха на ниво от 509.50 USD/тон, а в края в диапазона 640-653 USD/тон. При ценовите флуктуации на газьола се наблюдава известна цикличност, която се характеризира с пикове и спадове на цикли от около 20-30 дни. Първият голям спад е на 21 февруари до ниво от 502.25 USD/тон, следва стабилизиране на цената в диапазона 520-530 USD/тон. Вторият спад е в края на 23 март, когато сделки се сключват на 528.50 USD/тон. В периода 23 март - 21 април цената се движи в по-широки граници и сделки се сключват в диапазона 550 - 610 USD/тон, тези нива се запазват до началото на юни. Юни започва със спад на цената до 586.25 USD/тон, следва сериозно покачване и сделките се сключват в диапазона 600-660 USD/тон.

Движение при цените на природния газ за периода февруари - юли 2007 г. в GBP/куб. м

За периода февруари - юли 2007 г. най-голямо е нарастването на борсовите цени на природния газ с приблизително 50%, или 0.1670 GBP/куб. м. Движението е съпроводено с осезаеми пикове и спадове. В началото сделки се сключват на 0.2266 GBP/куб. м. Първият осезаем спад е на 23 февруари до 0.1660 GBP/куб. м, следва покачване в началото на март до 0.2195 GBP/куб. м. Природният газ е най-евтин на 24 април, когато сделки са сключвани на 0.1470 GBP/куб. м. Следва сравнително продължителна низходяща тенденция, която достига равнище от 0.1825 GBP/куб. м в края на юни. Началото на юли се характеризира с активно движение на цената в широк диапазон от 0.1785 GBP/куб. м на 11 юли до 0.3090 GBP/куб. м на 19 юли 2007 г. В рамките на юли промяната в цената е в минимални граници от 0.1355 GBP/куб. м. В най-широки граници е изменението през май, когато разликата между минималната и максималната цена е 0.8880 GBP/куб. м.